

Jaarverslag kerkuilbescherming op de Bevelanden 2013

Door Peter Boelee, coördinator Uilenwerkgroep (www.vwgdebevelanden.nl)

2013 begon met een veel te lange en koude winter, een weersoverzicht van de eerste vijf maanden van het afgelopen jaar:

Januari 2013 was een koude maand met in De Bilt een gemiddelde temperatuur die is uitgekomen op 2,0 °C. De kou werd vooral gekenmerkt door een lange vorstperiode die op 10 januari begon. Op 27 januari viel de dooi in. De laatste dagen van de maand verliepen ronduit zacht. De hoogste temperatuur werd 30 januari gemeten in Eindhoven: 13,9 °C. Op 29 en 30 januari viel in een strook van het zuidwesten naar het noordoosten 10 tot 20 mm, in het zuidwesten plaatselijk meer dan 25 mm regen.

De maand februari begon vrij zacht en de hoogste temperatuur van de maand werd gemeten op 4 februari, het kwik kwam die dag boven de 10 °C. Vanaf 6 februari draaide de stroming naar noordelijke richting en werd geleidelijk koudere lucht aangevoerd. Met uitzondering van 15 en 16 februari lag de minimumtemperatuur in De Bilt tot en met 24 februari onder nul. De maand telde in totaal zestien vorstdagen.

Op de 5e en 6e maart werd het in een groot deel van het land zelfs 15 tot 18 °C. Vanaf 9 maart was het koud. Op sommige dagen was het extreem koud met temperaturen die vijf tot tien graden beneden het langjarige gemiddelde lagen, de maand maart was zelfs de koudste sinds 1901. Op 11 en 12 maart sneeuwde het langdurig in grote delen van Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Lokaal viel ca 15 cm sneeuw.

April 2013 was net als de drie voorafgaande maanden een koude maand. In De Bilt werd het gemiddeld 8,1 °C. Daarmee was het de koudste april sinds 1997 (7,8 °C). De maand begon en eindigde koud. Op de 14e en 17e werd het in het midden en zuiden van het land op veel plaatsen warmer dan 20 graden, op de 20e en 21e vroom het op veel plaatsen licht.

Mei begon veelbelovend. Vrij zonnig en warm. Op 6, 7, en 8 mei bereikte de temperatuur in bijna het hele land de grens van 20,0 °C. Vanaf 11 mei lag de temperatuur ruim twee weken ver onder de normale waarde. Op 23 mei bereikte de maximumtemperatuur een dieptepunt. Het werd in De Bilt slechts 10,4 °C. Het kwam de laatste 30 jaar niet meer voor, dat het zo laat in mei zo koud was. Alle vijf maanden van 2013 zijn tot nu toe kouder verlopen dan normaal.

Wat we ons waarschijnlijk nog wel goed kunnen herinneren is dat deze winter lang duurde, maar dat de temperaturen elke maand zo schommelden zijn we waarschijnlijk alweer vergeten. Het extreme weer van de eerste vijf maanden van 2013 was o.a. van grote invloed op het verloop van het broedseizoen van alle roofvogels en uilen in Nederland.

Het begon al in de herfst van 2012 toen er onvoldoende mast (eikeltjes en beukenootjes) beschikbaar was voor de muizenpopulatie. Als muizen onvoldoende wintervoorraad hebben, ligt het geboortecijfer laag, met de strenge winter en een nat voorjaar in 2013 stortte de muizenpopulatie geheel in.

Kerkuilen kunnen slecht tegen kou, ze hebben niet als andere vogels de mogelijkheid vet op te slaan. In de hierboven beschreven winteromstandigheden samen met te weinig muizen, kunnen kerkuilen maar ternauwernood overleven. Dan blijft er te weinig energie over om in het voorjaar eieren te leggen met als gevolg dat de meeste kerkuilen zowel in Nederland als ook in België, het broedseizoen geheel over hebben geslagen.

Roofvogels en uilen zijn in staat om de productie van eieren af te stemmen op het voedsel aanbod. In muizenrijke jaren leggen kerkuilen soms wel 12 eieren, maar in muizenarme jaren worden er gemiddeld maar 2-4 eieren gelegd. Soms zullen ze, indien de omstandigheden in de loop van dat jaar verbeteren, in het najaar nog een poging doen om te broeden.

Maar zoals het er nu naar uitziet is dat in 2013 niet het geval geweest, in Nederland en ook in België hebben kerkuilen in het geheel niet of soms heel beperkt gebroed. Uit heel Zeeland kwamen berichten van maar enkele broedgevallen en gemiddeld maar 3 uitgevlogen jongen per broedsel. Als voorbeeld, op Noord en Zuid-Beveland zijn er in 2012 ruim 96 jonge kerkuilen uit 35 broedkasten geringd en uitgevlogen.

Dit jaar waren dat maar 7 jonge kerkuilen. Uit heel Nederland kwamen berichten dat het overal een slecht broedjaar was. Typisch is dat er ook overal vandaan meldingen zijn binnengekomen van de aanwezigheid van ouderdieren zonder dat er gebroed werd.

De vrijwilligers van de kerkuilwerkgroep op de Bevelanden hebben alle broedkasten gecontroleerd, dat zijn er intussen 196. Het is belangrijk dat kasten, die bijvoorbeeld in 2011 en 2012 door kerkuilen gebruikt zijn, op tijd worden schoon gemaakt. Kerkuilen 'stofferen' hun broedkast met hun eigen braakballen, daarop worden de eieren gelegd. In kasten die in het verleden veel te hoog geplaatst waren en waar men moeilijk bij kon komen, stapelden de braakballen zich zo op, dat de laag waarop de jongen zitten op een bepaald moment gelijk lag aan de invliegopening en de jonge uitjes kans liepen naar beneden te vallen.

Ook dit jaar is het, dankzij de inzet van alle vrijwilligers, maar ook dankzij de bereidwilligheid van het bedrijfsleven, mogelijk geweest dit soort hoge kasten te verplaatsen. Met behulp van een hoogwerker die gratis beschikbaar werd gesteld door de firma Arentis uit Terneuzen zijn we o.a. in West Zeeuws Vlaanderen bezig geweest enkele kasten te verplaatsen. De vrijwilliger Johan is gecertificeerd om zo'n machine zelf te mogen bedienen en zijn inspanning om hoog bovenin de schuur een kast los te maken en te verplaatsen is veel minder zwaar, dan als hij dit via een ladder had moeten doen. Als kasten beter (lees=veiliger) bereikbaar geplaatst zijn zullen de controles ook gemakkelijker uitvoerbaar zijn en kunnen er waarschijnlijk meer controles plaats vinden.

Er is nu ook al ervaring met het plaatsen van een webcam in een kerkuilbroedkast, we maken gebruik van een webcam met infrarood led-licht, dat in een stof- en waterdicht kastje tegen de wand van de broedkast wordt geplaatst. Zo was het mogelijk om in de zomer van 2013 in de kerkuilkast van Niels Buijsroge, een fruitteler in 's Gravenpolder, mee te kijken met wat er zich in stikdonkere kast afspeelde. De webcam is hier aangesloten op een scherm dat beneden in de schuur 24 uur per dag aan staat, zodat elk moment van de dag te volgen is wat de kerkuilen in de kast aan het doen zijn;

Op 31 mei werden er vier eieren gelegd, een laag aantal, maar dat had dus te maken met de lage muizenstand. Twee van de vier eieren kwamen rond 30 mei uit. Moeder ging niet door met broeden van de andere 2 eieren, op de tweede dag na het uitkomen van de eerste twee jongen heeft ze de kast 24 uur verlaten.

Toen ze terugkwam, at ze eerst haar twee jongen op en ging toen weer op de andere twee eieren zitten. (Menselijk gezien zou ze buiten eerst even hebben gekeken hoeveel voedsel er beschikbaar was...)

Op 18 juni kwam er weer één ei uit, moeder uil ging op dat moment niet verder met broeden en dus is het vierde ei nooit uitgekomen, pas later bleek dat dit ei niet bevrucht was. Dit enige jong is op 15 juli geringd, het was toen 27 dagen oud en pas 40 dagen later is het uitgevlogen. Dat betekent dat dit jonge kerkuiltje bijna 70 dagen heeft doorgebracht in een warme, droge en donkere kast. Normaal vliegen jonge kerkuilen op de 58e dag uit, deze wilde kennelijk zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Zonder webcam hadden we nooit kunnen weten wat er zich in deze kast had afgespeeld. In het komend jaar gaan we vaker webcams in broedkasten plaatsen, vooral bij kasten waar we nog steeds moeilijk bij kunnen komen. Controles via de webcam zijn minder verstorend en ook de eigenaar kan nu vaker mee kijken.

De vrijwilligers van de uilenwerkgroep hebben ook dit jaar weer veel werk verzet, voornamelijk op het gebied van de kerkuilen. Regelmatig wordt een 'timmerdag' georganiseerd om zowel kerkuilkasten als ook steenuilkasten te timmeren. Van nieuwe eigenaars van kerkuilkasten wordt een bijdrage gevraagd van € 30,-, waarmee we hout kunnen kopen. Dat heeft tot nu toe nog niemand geweigerd, de meeste mensen hebben er alle begrip voor.

Nog even wat cijfers:

Op Noord en Zuid-Beveland hangen nu 185 kerkuilkasten, daarvan waren er 35 bezet, hoewel er maar in 5 kasten is gebroed met als resultaat 7 jongen die allen zijn geringd. (in 2012 zijn er 96 jongen uitgevlogen) Er zijn momenteel 12 vrijwilligers actief om 185 kerkuilkasten te controleren, dus men bezoekt gemiddeld 15 adressen, soms meerdere keren per jaar. De inzet van deze mensen is groot en wordt belangeloos uitgevoerd. Hartelijk dank voor jullie inzet!

Voor het tweede jaar is het ons gelukt een hoogwerker te mogen gebruiken, deze werd door firma Arentis uit Terneuzen een dag gratis aan de uilenwerkgroep beschikbaar gesteld, hartelijk dank daarvoor! Hiermee konden we een aantal kasten, welke in het verleden erg hoog waren geplaatst, verplaatsen naar beter bereikbare plekken, zodat ze nu ook regelmatig kunnen worden gecontroleerd en schoongemaakt. Ondertussen is er alweer een lijst met nieuwe aanvragen en zullen er in 2014 opnieuw veel kerkuilkasten worden verplaatst, nieuwe kasten geplaatst en kapotte kasten worden vervangen. De Bevelandse ploeg zal ook in andere delen van Zeeland actief zijn om gevaarlijke hoge kasten te verplaatsen. Vandaar dat we nog meer bedrijven zullen benaderen behulpzaam te zijn met het beschikbaar stellen van een hoogwerker voor één of meer dagen.

Giften en donaties kunt u storten op IBAN NL93 RABO 0380 5172 56 tnv Stichting Landschapsbeheer Zeeland (SLZ) ovv "Uilenbescherming"

Heeft u enkele uren per maand tijd over en wilt u zich inzetten voor de Zeeuwse uilenbescherming? Dan kunt u zich voor vrijwilligerswerk aanmelden bij SLZ tel. 0113-230936

